

Gospodarske stvari.

Razglas

kranjskim živinorejcem o prodaji goved v Ljubljani.

C. kr. kmetijska družba kranjska bode v Ljubljani 9. decembra dopoldne ob 9. uri na dvorišči gostilnice „zum baierischen Hof“ na dunajski cesti po očitni dražbi prodajala iz državne subvencije nakupljene plemenske junce in telice (kakih 5 bikov in 4 telice) štajarskega Muriškega (sivega) plemena.

Ta živina se bode postavila na prodaj za polovico tiste cene, za katero jo družba kmetijska kupi, in se prodá tistemu, kdor največ dá, proti temu, da jo 1) koj plača in 2) se po pismu zaveže, da jo najmanj dve leti za plemo obdrži. K tej dražbi se zato pripuščajo samo kranjski živinorejci.

Centralni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 25. novembra 1881.

Kako z ozimino spomladi ravnati.

Med vsemi žiti zasluži pšenica največ skrbí, in kdor jo obdeluje, kakor jej gré, temu prinese o žetvi obilni sad.

Če je spomlad, kedar začne pšenica rasti, njiva suha postala, jej boš prav ustregel, ako jo z oestro brano prevlečeš. Ojstra brana zimsko hudo zatepeno zemljo razdrobi in njivo prerahlja. Zrak pride lože do korenin, jih zdrami in oživi, plevel se zamori in pšenično bilje jame znovega gosteje poganjati in obilno rasti. Najbolje je pa njivo o lepem solnčnem vremenu prevleči; in ni se treba bati, da bi to delo njivi škodovalo. To delo je najboljšje opravljeno, če je njiva na videz taka, kakor da bi bila še le obsejana, da se le sém ter tje kaka zelena travica vidi. Nič ne dé, če se ravno kakošno zeleno pšenično peresce odtrgano vidi, cela kal se malokdaj z brano izruje in iztrga. Čez osem ali štirinajst dni, kakor je vreme, boš videl s kakošnim veseljem bo začelo žito rasti, in veliko gosteje bo od unega, ki ni prevlečeno. V tistih krajih, kjer je omenjena prevlečba v navadi, se vsako drugo poljsko zanemarjenje kmetovalcu lože prizanese, kakor zamuda tega dela o pravem času in pri lepem vremenu. Skrben kmetovalec popusti dostikrat vsa druga, čeravno potrebna dela, da gre le s konjičem ali pa z voliči pšenično prevleč. Kolikokrat se ima njiva prevleči, tega se ne more sploh reči, to se dá najbolj po tem razsoditi, če je zemlja bolj trda, ilovna, zatepena ali pa rahla. Povleče se tako močno, da je njiva povsod, naj bodo razpoke od suše ali kakoršne koli brazde, po nji z zrahljano zemljo pokrita. To delo, ki je žitu prav koristno, se dá ne samo na težki, ampak na vsaki drugi zemlji, kjer je pšenica vsejana, s pridom napraviti, toda na vsaki zemlji se mora dvakrat povleči.

Od spomladanske prevlečbe ozimine rži slavni kmetovalec Thaer tako-le uči:

Rži, če se spomladi prevleče, posebno ondi, kjer je v trdi in zatepeni zemlji, ravno tako tekne, kakor pšenici, ako jo ravno ljudje malokdaj prevleči dajo. Tudi v pečeni zemlji jej prevlečba dobro dé, tode brana ne sme težka, temuč lahka biti in mora lesene zobé imeti, in le takrat naj se prevleče, ko se je uže precej ukoreninila. Če bi pa ržene korenine zimski sren preveč iz zemlje potegnil, ali jih hude sape in piši odkrili, kar se dostikrat na puhli zemlji pripeti, takrat naj se to delo ne z brano, ampak le z valjarjem opravi. Od

tega, da je ozimino spomladi prevleči dobro, se bere v naslednjih kmetijskih bukvah: (Das Dechnersche Hauslexikon. Leipzig 1841, 8. Band, Seite 660), iz katerih še to le povzamemo:

Pomladanska prevlečba se posebno pšenici prileže. Ker se potem korenine z zemljo znovega zasujejo, ne gre tega dela opuštati, posebno ondi, kjer je ilovna zemlja. Pa tudi v bolj rahli zemlji škode ne stori, če se le na to pazi, da se vlačí, kakoršna je zemlja, ali se težjo ali lahkejo brano. Njiva se pa takrat prevleče, kedar začne žito rasti, kedar je vreme za to, ali maleda ali pa prve dni velicega travna. Ni se treba bati ozimine spomladi prevleči, to jej nikar ne škoduje, razne skušnje so dovelj pokazale, da se je ondi najbolj obnesla, kjer je bila tako prevlečena, kakor da bi bila njiva vnovič obdelana in obsejana. Naj se jej trava potrga kolikor hoče, koreninam to ne škoduje, ampak vidoma okrevajo in začno znovega poganjati in rasti, da je veselje. Ako bi pa spomladi ne bilo po njivi veliko pšenice videti, naj se prevleče, gotovo se bo kmalu pokazala in zgostila, da bo kaj, in zares marsikatera setev bi brez tega pomočka pod zlo šla.

K temu pristavimo še to poglobitno vodilo, ki ga Thaer v omenjenih bukvah (3. zvezek stran 64) pri prevlečbi sploh priporoča, namreč:

Pri prevlečbi se mora bolj na lepo vreme paziti, kakor pri rali. Če je zemlja premokra, boš z brano žitu več škodoval kakor koristil, zato ker boš zemljo preveč zmandral in potlačil. Razun tega se pa tudi varuj, da se ne bo zamokla njiva preveč presušila, preden greš z brano na-njo, sicer ne boš nič opravil. Kedar tedaj vidiš, da je vreme za to, pusti vsa druga kmetijska dela na strani in pojdi z brano na njivo.

Gospodarske izkušnje.

Da se železo rje obraruje,

naj se namaže s smolo v masti raztopljeno. Vzame se v ta namen kos smole, velik kakor kurje jajce, ki se v pol kile raztopljene gorke masti tako dolgo meša, da se vse prav dobro pomeša v enakomerno tekočino, s katero se potem namaže železnina. Za dolgo časa je potem železo obvarovano rje.

Drevesa naj se namažejo z apnom jeseni, ne pa spomladi!

Znano je, da naši gospodarji pomladi namažejo debela sadnih dreves z apnom, da dobijo gladko skorjo in da pod skorjo skrite žuželke poginejo. Ker pa spomladi mnogokrat dežuje, in dež kmalu spere apno z dreves, je to delo mnogokrat brezvspešno. Tedaj je mnogo bolje namazati drevesa jeseni. — V tirolskem kmetijskem časniku pa nek gospodar priporoča namazati drevesa z lugom, kateri še bolje pokonča različne škodljive žuželke.

Gospodarske novice.

Postava za zložbo zemljišč.

V seji gospóske zbornice 17. dne t. m. je dr. Habietinek poročal o vladinih predlogih o zložbi (komasaciji) zemljišč, okroženji (arondiranji) gozdov in delitvi skupnih posestev. V glavni debati omenil je kmetijski minister grof Falkenhayn, da so vse deželne vlade in kmetijske družbe, katere je povprašalo ministerstvo za mnenje ljudstva, odločno izrekle, da ljudstvo povsodi

priznava korist zložbe zemljišč. Tedaj je potrebno takoj o tej zadevi kaj skleniti. — Vse postave so se potem sprejele v tretjem branji brez debate in brez določbe, kedaj naj se izvršijo.

* Kakor je našim bralcem uže znano, zaprla se bode pričetkom leta 1882. meja proti Rusiji in Rumuniji. Da tedaj dunajsko mesto ne bode trpelo pomanjkanja mesa, obrnil se je minister kmetijstva do vodstev južne, Elizabetine, Franc Josipove in Rudolfove železnice in spodnje-avstrijskih državnih železnic, naj kolikor mogoče, posebno z zmanjšanjem vožnine, skrbé zato, da Dunaj ne bode trpel pomanjkanja mesa. Vodstva teh in še drugih železnic naj se med sabo sporazumijo ter svoj sklep naznanijo vsaj do 24. dne tega meseca.

* *Pogozdovanje Krasa.* Iz zadnjega zvezka „Poročil kranjsko-primorskega gozdarskega društva“ posnamemo sledeče: Od l. 1879. začel se je Kras na površini 160 hektarjev posebno skrbno nasajati. Okoli Vipave, Št. Petra in Postojne nasajenih je 300.000 listnatih in igličastih dreves, 25.000 topolov in 160 kilogramov pravega kostanja. Kostanj nasadil se je posebno v vipavski dolini, kjer se jih je od 100 sadik 70 prijelo. Denarja izdalo se je 1879. leta 3274 gold. 83 kr., 1880. leta pa 3332 gold. 60 kr. Sadike odgojujejo se v drevesnici pod Rožnikom pri Ljubljani.

Prirodopisne stvari.

Tiči-jezdeci.

Vsacemu je znano, da močnejši tiči vsako zimo zapusté naše kraje ter se preselijo v Afriko, kamor morajo čez srednje-zemsko morje leteti brez počitka. Slabši tiči med potjo počivajo na otocih ter po poti zelo oslabé. Nahaja se pa po zimi v Afriki tudi mnogo čisto malih evropskih tičev, katerim male peruti nikakor ne dopuščajo leteti čez morje. Kako li pridejo ti v Afriko? Ali gredó morebiti po suhem čez Malo Azijo? Na to zanimivo vprašanje nahajamo sedaj odgovor v mnogih angleških in ameriških časnikih, da mali tiči jezdijo v Afriko na hrbtu večih tičev, posebno pa žrjavov.

Nek dopisnik Novo Jorške „Evening Post“ piše to-le: „V jeseni 1878. l. bival sem delj časa na otoku Kreti v srednjezemskem morji. Dostikrat opozoril me je vaški župnik, s katerim sem mnogo občeval, na žvrgolenje malih tičev, katero je bilo slišati, če je krdelo žrjavov letelo proti jugu. Ko sem mu jaz dejal, da ne vidim nikakih drugih tičev, ko žrjave, zagotovil me je, da je to žvrgolenje malih tičkov, ki sedé žrjavom na hrbtu. In vsi drugi vaščani pritrdili so tudi besedam župnikovim. Ko smo drugič zopet videli krdelo žrjavov, vstrelil je neki ribič med-nje in takoj smo videli nekaj malih tičkov sfrčati v zrak, od kodar so se pa zopet kmalu vrnili na žrjave“.

Tudi naša pastaričica je pozimi v Arabiji zelo pogosto videti in ondašnji Beduini so prepričani, da prijezdi na štokljah tje.

Dr. pl. Lennep poroča, da se isto tudi godi v Mali Aziji. „Nekateri tiči“ — piše omenjeni pisatelj — „nikakor niso zmožni preleteti vso širjavo srednjezemskega morja, tako posebno taščice, cizki, neki mali ščinkovci in še več sto drugih tičkov, ki bi nikakor ne mogli prestat dolge poti. Vsegamogočni pa, ki skrbí za najmanjšo stvar, je tudi njim dal sredstvo, da pridejo v Afriko. Dal jim je namreč žrjave. Jeseni pride v Malo Azijo mnogo krdel teh tičev, kateri jako naglo leté in z nekim posebnim glasom opominjajo male tiče, da

je čas podati se na pot. Lahko je potem videti, kako se vse polno malih tičkov vzdigne žrjavom na hrbet ter se dá prenesti v gorke kraje. Pomladi pridejo pa potem na ravno tak način nazaj.

Lovci v severni Ameriki tudi pripovedujejo, da jezdijo mali ščinkovci na divjih goséh v južno Ameriko.

Mi nimamo vzroka, da ne bi verjeli tega mnogoštevilnim pričam. Vsaj je mnogo dokazov prijateljstva med posameznimi živalmi znanih. Težko bi pa bilo najti ljubeznjivejšo podobico v naravi, kakor velicega tiča, kateri rad pomaga svojemu malemu tovarišu, ki prijetno sedi na njegovem hrbtu in mu krajša pot z milim žvrgolenjem. „Der Obstgarten“.

Zgodovinske stvari.

Zistanesfeld in Zitilinesfeld.

Spisal Dav. Trstenjak.

Leta 890. dne 20. novembra je cesar Oton II. daroval salcburški cerkvi posestva v Zistanesfeldu. Dotična listina se glasi.... „ad Pettouiam ecclesiam cum decima et duas partes civitatis cum bannis, theloniis et ponte, quae ab antecessoribus nostris illo tradita fuerunt, et ex parte nostra addimus tertiam partem civitatis, quae proprietatem Carantani fuit, illique adjudicatum est, eo quod reus magestatis nostrae criminatus est constare, exceptis subnotatis rebus, quas uxori illius propter fidele servitium concessimus, id est in superiore civitate in orientale parte civitatis ipsius curtilem locum, ubi nova ecclesia incepta est,**) atque in inferiori civitate in occidentali parte civitatis ipsius illa curtalia loco, quae in potestate tunc habuit cum hobis C et vineis x in Zistanesfeld, ubi nunquam antecessores nostri alicui quicquam dederunt, propter fidele servitium prenominati archiepiscopi tribuimus ad praefactum monasterium sicut acerni duo prope Trauum positi sunt, ex summitate termini, qui uuagreini***) dicitur, et ita sicut ille uuagreini tendit usque dum Treuina fluit in amnem Trauum.“ (Fontes rer. austr. II, 36.)

Iz te listine se prepričamo, da je iztočna meja korotanskega vojvodstva segala do Ptuja (quae proprietatem Carantani fuit), in da je korotanski vojvoda Henrik, ker se je proti rimsko-nemškemu kralju Otonu II. bil spuntal, zgubil koroško vojvodstvo, toraj tudi mesto Ptuj, le njegovi ženi je kralj Oton II. pustil še nekoliko posestev v Ptui. Rečica „Treuuina“ je brez dvombe Drvanja, ki se sicer v Pesnico izliva, ali utegnula je takrat svoje ime ohraniti do svojega izliva v Dravo. Dravina gotovo ne, ker salcburškemu višjemu škofu je moralo na tem ležeče biti, da je v svoji škofiji dobil posestva, ne pa v škofiji oglejskega škofa, v kateri je Dravina tekla. Darovanih deset vinogradov moramo v šentlorenški in polenški fari iskati, a kje je Zistanesfeld? Jaz to polje iščem dol od Ptuja do Središča kraj levega brega Drave, in

*) S tem spisom vred naznanja nam preč. g. Trstenjak v prijateljskem pismu, da je radosten prejel za njegov zadnji spis o rodovini Thurnov od gosp. grofa Thurna, deželnega glavarja kranjskega, zahvalo pisano v lepi in pravilni slovenščini.

Vred.

*) Ta nova ecclesia je brez dvombe cerkev sv. Ožvalda.

**) Wagrein je nemška beseda in označuje raztočje, Wasserscheide.

Na podložnost prebivalcev te okrajine pod salcburškimi škofi še opominja vas zunaj Ptuja: Škofoveci.